

॥ वाल्मीकि रामायण ॥

६ युद्धकाण्ड

अध्याय ४५

अकम्पनवधं श्रुत्वा क्रुद्धो वै राक्षसेश्वरः ।
किं चिद्दीनमुखश्चापि सचिवांस्तानुदैक्षत ॥ १ ॥

स तु ध्यात्वा मुहूर्तं तु मन्त्रिभिः संविचार्य च ।
पुरीं परिययौ लङ्कां सर्वान्गुल्मानवेक्षितुम् ॥ २ ॥

तां राक्षसगणैर्गुप्तां गुल्मैर्बहुभिरावृताम् ।
ददर्श नगरीं लङ्कां पताकाध्वजमालिनीम् ॥ ३ ॥

रुद्धां तु नगरीं दृष्ट्वा रावणो राक्षसेश्वरः ।
उवाचामर्षितः काले प्रहस्तं युद्धकोविदम् ॥ ४ ॥

पुरस्योपनिविष्टस्य सहसा पीडितस्य च ।
नान्यं युद्धात्प्रपश्यामि मोक्षं युद्धविशारद ॥ ५ ॥

अहं वा कुम्भकर्णो वा त्वं वा सेनापतिर्मम ।
इन्द्रजिद्धा निकुम्भो वा वहेयुर्भारमीदृशम् ॥ ६ ॥

स त्वं बलमितः शीघ्रमादाय परिगृह्य च ।
विजयायाभिनिर्याहि यत्र सर्वे वनौकसः ॥ ७ ॥

निर्याणादेव ते नूनं चपला हरिवाहिनी ।
नर्दतां राक्षसेन्द्राणां श्रुत्वा नादं द्रविष्यति ॥ ८ ॥

चपला ह्यविनीताश्च चलचित्ताश्च वानराः ।
न सहिष्यन्ति ते नादं सिंहनादमिव द्विपाः ॥ ९ ॥

विद्वृते च बले तस्मिन्नामः सौमित्रिणा सह ।
अवशस्ते निरालम्बः प्रहस्तवशमेष्यति ॥ १० ॥

आपत्संशयिता श्रेयो नात्र निःसंशयीकृता ।
प्रतिलोमानुलोमं वा यद्वा नो मन्यसे हितम् ॥ ११ ॥

रावणेनैवमुक्तस्तु प्रहस्तो वाहिनीपतिः ।
राक्षसेन्द्रमुवाचेदमसुरेन्द्रमिवोशना ॥ १२ ॥

राजन्मन्त्रितपूर्वं नः कुशलैः सह मन्त्रिभिः ।

विवादश्चापि नो वृत्तः समवेक्ष्य परस्परम् ॥ १३ ॥

प्रदानेन तु सीतायाः श्रेयो व्यवसितं मया ।
अप्रदाने पुनर्युद्धं दृष्टमेतत्तथैव नः ॥ १४ ॥

सोऽहं दानैश्च मानैश्च सततं पूजितस्त्वया ।
सान्त्वैश्च विविधैः काले किं न कुर्यां प्रियं तव ॥ १५ ॥

न हि मे जीवितं रक्ष्यं पुत्रदारधनानि वा ।
त्वं पश्य मां जुहूषन्तं त्वदर्धं जीवितं युधि ॥ १६ ॥

एवमुक्त्वा तु भर्तारं रावणं वाहिनीपतिः ।
समानयत मे शीघ्रं राक्षसानां महद्वलम् ॥ १७ ॥

मद्वाणाशनिवेगेन हतानां तु रणाजिरे ।
अद्य तृप्यन्तु मांसेन पक्षिणः काननौकसाम् ॥ १८ ॥

इत्युक्तास्ते प्रहस्तेन बलाध्यक्षाः कृतत्वराः ।
बलमुद्योजयामासुस्तस्मिन्नाक्षसमन्दिरे ॥ १९ ॥

सा बभूव मुहूर्तेन तिग्मनानाविधायुधैः ।
लङ्का राक्षसवीरैस्तेर्गजैरिव समाकुला ॥ २० ॥

हुताशनं तर्पयतां ब्राह्मणांश्च नमस्यताम् ।
आज्यगन्धप्रतिवहः सुरभिर्मारुतो ववौ ॥ २१ ॥

स्रजश्च विविधाकारा जगृहृस्त्वभिमन्त्रिताः ।
सङ्ग्रामसज्जाः संहृष्टा धारयन्नाक्षसास्तदा ॥ २२ ॥

सधनुष्काः कवचिनो वेगादास्रुत्य राक्षसाः ।
रावणं प्रेक्ष्य राजानं प्रहस्तं पर्यवारयन् ॥ २३ ॥

अधामन्त्र्य च राजानं भेरीमाहृत्य भैरवाम् ।
आरुरोह रथं दिव्यं प्रहस्तः सज्जकल्पितम् ॥ २४ ॥

हयैर्महाजवर्युक्तं सम्यक्सूतसुसंयुतम् ।
महाजलदनिर्घोषं साक्षाच्चन्द्रार्कभास्वरम् ॥ २५ ॥

उरगध्वजदुर्धर्षं सुवरूथं स्वपस्करम् ।

सुवर्णजालसंयुक्तं प्रहसन्तमिव श्रिया ॥ २६ ॥
 ततस्तं रथमास्थाय रावणार्पितशासनः ।
 लङ्काया निर्ययौ तूर्णं बलेन महता वृतः ॥ २७ ॥
 ततो दुन्दुभिनिर्घोषः पर्जन्यनिनदोपमः ।
 शुश्रुवे शङ्खशब्दश्च प्रयाते वाहिनीपतौ ॥ २८ ॥
 निनदन्तः स्वरान्घोरात्राक्षसा जग्मुर्ग्रतः ।
 भीमरूपा महाकायाः प्रहस्तस्य पुरःसराः ॥ २९ ॥
 व्यूढेनैव सुघोरेण पूर्वद्वारात्स निर्ययौ ।
 गजयूथनिकाशेन बलेन महता वृतः ॥ ३० ॥
 सागरप्रतिमौघेन वृतस्तेन बलेन सः ।
 प्रहस्तो निर्ययौ तूर्णं क्रुद्धः कालान्तकोपमः ॥ ३१ ॥
 तस्य निर्याण घोषेण राक्षसानां च नर्दताम् ।
 लङ्कायां सर्वभूतानि विनेदुर्विकृतैः स्वरैः ॥ ३२ ॥
 व्यभ्रमाकाशमाविश्य मांसशोणितभोजनाः ।
 मण्डलान्यपसव्यानि खगाश्चकू रथं प्रति ॥ ३३ ॥
 वमन्त्यः पावकज्वालाः शिवा घोरा ववाशिरे ॥ ३४ ॥
 अन्तरिक्षात्पपातोल्का वायुश्च परुषो ववौ ।
 अन्योन्यमभिसंरब्धा ग्रहाश्च न चकाशिरे ॥ ३५ ॥

ववर्षू रुधिरं चास्य सिषिचुश्च पुरःसरान् ।
 केतुमूर्धनि गृभ्रोऽस्य विलीनो दक्षिणामुखः ॥ ३६ ॥
 सारथेर्बहुशश्चास्य सङ्ग्राममवगाहतः ।
 प्रतोदो न्यपतद्ब्रुस्तात्सूतस्य ह्यसादिनः ॥ ३७ ॥
 निर्याण श्रीश्च यास्यासीद्भास्वरा च सुदुर्लभा ।
 सा ननाश मुहूर्तेन समे च स्वलिता हयाः ॥ ३८ ॥
 प्रहस्तं त्वभिनिर्यान्तं प्रख्यात बलपौरुषम् ।
 युधि नानाप्रहरणा कपिसेनाभ्यवर्तत ॥ ३९ ॥
 अथ घोषः सुतुमुलो हरीणां समजायत ।
 वृक्षानारुजतां चैव गुर्वीश्वागृह्णतां शिलाः ॥ ४० ॥
 उभे प्रमुदिते सैन्ये रक्षोगणवनौकसाम् ।
 वेगितानां समर्थानामन्योन्यवधकाङ्क्षिणाम् ।
 परस्परं चाह्वयतां निनादः श्रूयते महान् ॥ ४१ ॥
 ततः प्रहस्तः कपिराजवाहिनीम्
 अभिप्रतस्थे विजयाय दुर्मतिः ।
 विवृद्धवेगां च विवेश तां चमूं
 यथा मुमूर्षुः शलभो विभावसुम् ॥ ४२ ॥

The files in this directory are revised versions of the digital files produced by Professor Muneo Tokunaga, Kyoto University, and copyrighted by him. I am grateful to Professor Tokunaga for his agreement to this use of his original files and for permitting the revised versions to be made publicly available.

Dr J. D. Smith ; email: jds10@cam.ac.uk ; <http://bombay.oriental.cam.ac.uk/index.html>

ITRANS conversion questions to: Avinash Chopde javinash@acm.org;

Last updated on March 25, 1998; Send corrections to sanskrit@cheerful.com